

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1916.

Andra kammaren.

Nr 98.

Onsdagen den 14 juni.

Kl. 3,30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 7 innevarande juni.

§ 2.

Till behandling förelåg statsutskottets memorial, nr 153, angående statsregleringen för år 1917.

Punkterna 1:o)—9:o).

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid föredragning härfpå av *punkten 10:o)*, angående tillfälliga lånemedel för neutralitetsutgifter, begärdes ordet av

*Ang. tillfälliga
lånemedel för
neutralitets-
utgifter.*

Herr Bengtsson i Norup, som anförde: Herr talman, mina herrar! Då jag vid denna punkt antecknat en reservation, vill jag med några få ord motivera densamma.

Det har varit en gammal praxis, att riksdagen tagit upp lån för produktiva ändamål, i likhet med vad som skett i punkt 9, och där- om är icke något att säga. Då det däremot gäller denna punkt, se vi, att det är fråga om att låna upp medel för bestridande av kostnaderna för tryggande av rikets neutralitet. Det kan ju väl hända, att sådana tider kunna komma, då även detta kan försvaras. Men jag vågar uttala såsom min mening, att ett sådant skäl icke förefinnes nu, då tiderna här i landet äro sådana — särskilt när det gäller de större inkomsttagarna — att man mycket väl kan taga ut detta på skattevägen. Det är att draga växlar på framtiden; och det är icke så säkert, att de goda tider, som man väntar efter kriget, verkligen komma, och särskilt styrkes man i den förmodan, då man läser en artikel i dessa dagar av en utav våra mest framstående nationalekonomer, professor Heckscher, varav framgår, att han är mycket tvivelsam, huruvida dessa goda tider verkligen skola inträffa. Däremot hade det enligt min mening varit lämpligare att för närvarande taga ut dessa 27 miljoner kronor genom beskattning.

Andra kammarens protokoll 1916. Nr 98.

Ang. tillfälliga
lånemedel för
neutralitets-
utgifter.
(Forts.)

vet på dessa 27 miljoner har ju uppkommit på grund av det pågående kriget, och då borde det också vara rättvist, att denna utgift drabbar de personer, som i mycket stor utsträckning gjort sig en god inkomst på detta krig.

Det kan icke falla mig in att i den ställning, frågan nu ligger, göra något yrkande, men jag har icke kunnat underlåta att till protokollet anteckna, att jag varit i detta fall av en avvikande mening mot utskottet.

Härefter yttrade

Herr Thorsson: Herr talman! Jag delar naturligtvis den siste ärade talarens betänkligheter i fråga om detta sätt att reglera i och för sig. Men denna fråga avgjordes egentligen för några dagar sedan, när vi behandlade bevillningsutskottets betänkande nr 42. Jag har därför, ehuru jag fullständigt delar hans uppfattning, icke kunnat reservera mig mot det nu föreliggande förslaget, då detta är en konsekvens av det beslut, som riksdagen för några dagar sedan fattade, då herr Pålssons m. fl. motion nr 318 avslogs.

Det är beklagligt, att vi befinna oss i en sådan brydsam situation, att vi skola behöva i statsregleringen räkna med ett lån på icke mindre än 27 miljoner kronor för att bestrida en utgift, som redan av statsverket är gjord. Tvivelsutan hade vi befunnit oss i en annan situation, om de liberala ledamöter i bevillningsutskottet, som haft att pröva detta ärende på ett tidigare stadium, kunnat följa motionärernas och den siste talarens mening. Men det vart ju icke så bestämt, utan det blev *andra krafter*, som voro dem övermäktiga, vilka bestämde, huru regleringen i såväl bevillnings- som statsutskottet skulle uppgöras.

Jag erinrar mig att när förra årets riksdag behandlade frågan om täckandet av kostnaderna för 1914 års neutralitetsvakt och Kungl. Maj:t då i en kungl. proposition begärde att för detta ändamål få disponera 27 miljoner ur kassaförlagsfonden, hurusom denna anordning bekämpades av oss socialdemokrater som redan då hävdade den uppfattningen att dessa neutralitetskostnader borde uttagas genom en särskild skatt så lagd att den huvudsakligen träffade de mera bärkraftiga, i motion framställdes också yrkande om uttagande av en särskild skatt, avsedd att utgå under 1916. Emellertid mötte denna framställning då ett bestämt motstånd från de båda borgerliga partiernas representanter inom bevillningsutskottet, men till fjolårets bevillningsutskotts betänkande nr 36 gjorde herrar K. G. Karlsson, Bergström, Rune, K. A. Nilson och Jönsson i Revinge i en reservation ett programuttalande, som man kan säga ha legat till rättesnöre för de liberala skattemotionerna i år. Där uttalades uttryckligen, att det var deras bestämda uppfattning, att åtminstone för de fortsatta neutralitetskostnadernas bestridande borde uttagas en skatt, så ordnad, att densamma träffade de ekonomiskt bärkraftiga i samhället i förhållande till deras skatteförmåga. Av i år inträffade händelser veta vi, att hela detta ekonomiska program har försvun-

nit, och i årets bevillningsutskott finner man, att därför att krigsmaterialskatten icke behövs för de av Kungl. Maj:t äskade 53 försvarsmiljonerna, ha de liberala reservanterna från i fjol gått ifrån sin då uttalade önskan att få en skatt, avsedd att inom någorlunda rimlig tid täcka de utgifter, som här föreligga. Det är ju bekant, att denna *frontförändring* grundar sig på den överenskommelse, vilken träffades i statsutskottet mellan liberaler och högermän, varigenom man beslöt icke allenast att avsäga sig sitt hittills tänkta skatteprogram utan även biträdde den av högern med förkärlek använda förskottspolitikern med att skjuta även de 8 miljoner som innevarande riksdag anslagit till försvarsändamål fram ett par år i tiden.

Över detta sätt att ordna våra ekonomiska angelägenheter gå vi i dag att fatta ett slutbeslut, varigenom vi för åren 1918, 1919, 1920 och eventuellt 1921 komma att pålägga de skattedragande i landet åtskilliga miljoner utöver de belopp, som de annars såsom skattedragande skola bära; och detta har 1916 års riksdag varit med om att deltaga i och *framför allt ha de liberala ledamöter, som haft bestämmanderätten, lett in denna ekonomiska politik.* Det kommer att kännas hårt, när man utöver de normala skatterna skall uttaga även dessa 27 miljoner, när man försuttit tillfället att uttaga dem i år, då det trots allt fanns åtskilliga miljoner, vilka skulle kunnat beskattas, men vilka av mer eller mindre samvetslösa personer nu hinna att stoppas undan, innan nästa gång den stora skatteskruben skall tillgripas för att täcka statsverkets behov.

Så ligger saken nu. Jag kan icke annat än beklaga den situation, i vilken vi råkat, men jag känner mig förhindrad att reservera mig vid denna punkt, därför att denna frågas öde avgjordes, när vi behandlade bevillningsutskottets betänkande nr 42.

Herr Winberg: Herr talman, mina herrar! Det låter sig svårligen göra att under nuvarande förhållanden framställa något positivt yrkande, men även under sådana förhållanden kan jag icke låta bli att ytterligare understryka vad redan förut framhållits av de båda föregående talarne, nämligen det synnerligen beklagliga faktum, vi få uppleva, att vi under relativt fredliga förhållanden i alla fall nödgas frångå den princip, som hittills följts i landet, att icke upplåna pengar för så improduktiva ändamål som att läggas på en och annan del av det militära försvaret.

Jag anser, att det funnits två utvägar för att förhindra, att vi skulle komma i den ställning, som vi nu stå i. Den ena hade varit att begränsa de militära dispositionerna med avseende på neutralitetskostnaderna efter en sådan måttstock, att vi kunnat bekosta dem utan att inlåta oss på denna väg. Den andra hade varit, då sådana inskränkningar icke gjorts, att man, när beloppet skulle uttagas, såsom här framhållits, lagt bördorna på de mera bärkraftiga och icke skjutit över det hela på framtiden att sedan täckas av alla, vare sig de ha större eller mindre ekonomisk bärkraft. Jag tror, att den väg, som valts, är så mycket farligare, som den mycket lätt kan inbjuda till, att ett dylikt tillvägagångssätt användes för att täcka

Ang. tillfälliga
länemedel för
neutralitets-
utgifter.
(Forts.)

Ang. tillfälliga
länemedel för
neutralitets-
utgifter.
Forts.)

utgifter för militära ändamål, även då det icke kommer att röra sig om s. k. neutralitetskostnader. Jag beklagar som sagt på det högsta, att man skall ha behövt gå en sådan väg, då det är fråga om att här reglera utgifterna för innevarande år, och jag har en bestämd känsla av att det varit säkrare, att man kanhända litet mer inskränkt dessa neutralitetskostnader, så att man inte behövt anlita denna väg.

Som frågan nu ligger, anser jag det emellertid inte lönt, herr talman, att framställa något positivt yrkande.

Herr H a g e: Herr talman! Jag har icke heller något yrkande att göra, men då detta sammanträde är det sista, då man har tillfälle att säga någonting om denna riksdags arbete, kan jag icke underlåta att ge uttryck åt den känsla, som vid behandlingen av såväl denna fråga som en hel del andra frågor har kommit på mig, nämligen att det icke måtte vara mycket bevänt nu för tiden med den s. k. gemensamma voteringsmajoriteten, som lär skola finnas här i riksdagen. Det betonas ju ganska ofta från ena eller andra vänsterpartiet, att när det gäller bevillningar och när det gäller anslag, finns det ju dock här i riksdagen en s. k. gemensam voteringsmajoritet. Jag tror, man kan säga inför avslutandet av denna riksdag och särskilt inför denna slutpunkt i dag, att den gemensamma voteringsmajoriteten är i många stycken endast en fiktion och ingenting vidare.

Herr E k m a n: Herr talman, mina herrar! Jag anser mig i egenskap av ledamot i statsutskottet endast böra konstatera, att alla de talare, som här haft ordet, ha nödgats erkänna, att för närvarande finnes icke någon annan lösning på frågan om täckandet av dessa neutralitetskostnader än den, som statsutskottet har föreslagit. Allt detta tal om att man i stället borde ha uttagit dessa 27 miljoner kronor genom skatter kommer ju för sent, eller, rättare sagt, det är ett upprepande av vad som sades, då vi behandlade bevillningsutskottets betänkande nr 42. Efter att det beslut, som vid behandlingen av detta betänkande fattades, har gått i den riktning, det då gick, är, som även herr Thorsson framhållit, statsutskottets förslag här endast att betrakta som en konsekvens, för att man skall kunna på något sätt täcka dessa 27 miljoner.

Herr E d é n: Herr talman! Till vad som redan har anförts av herr Ekman skall jag be att få lägga, att man dock icke bör förbise, att när i fjol vid bevillningsutskottets citerade utlåtande avgavs en reservation, i vilken vissa medlemmar av detta utskott från det liberala partiet uttalade sig för att neutralitetskostnaderna skulle täckas genom en värnskattelikhande skatt, så förutsattes i denna reservation ganska tydligt, att emellertid en dylik ny tung beskattning icke gärna kunde komma ifråga, medan den gamla värnskatten utgick. Detta är bland annat framhållet i ett yttrande, som avgavs av herr Staaff i denna kammare och som i ifrågavarande punkt är tydligt nog. Där heter det nämligen: »Låtom oss, som de liberala reservanterna före-

slagit, uttala, att dessa kostnader skola fyllas genom en särskild skatt av sådan rättvis beskaffenhet, som de förorda, låtom oss avvakta den tidpunkt, då det är riktigt att pålägga vårt folk ytterligare en så stor börda.» Det kan naturligtvis alltid resoneras därom, huruvida den tidpunkten redan nu skulle vara inne. Och jag vill inte för min del utan vidare avvisa möjligheten att hava kunnat upptaga någon ytterligare direkt beskattning för följande år. Men vad jag gentemot särskilt en föregående talare vill framhålla, det är, att i den ifrågavarande reservationen vid fjolårets riksdag sadades *icke*, såsom den talaren tycktes vilja göra gällande, att kostnaderna skulle täckas *under den tid*, då i alla fall den direkta skattekraften är så väsentligt tyngd genom värnskatten.

Jag ber också få erinra om att vad angår den krigsmaterielskatt, som av Kungl. Maj:t varit föreslagen, så avsågs den att för året 1917 endast utgå med, om jag minns rätt, 10 %, således en mycket ringa del, och icke att till statskassan införa sådana belopp, som motsvara de 27 miljoner kronor det nu är tal om. För min del hade jag naturligtvis ingen livligare önskan haft än att, så långt det varit möjligt, se de kostnader, som gjorts under 1915, täckta av 1916 års riksdag genom beskattning. Jag hade också för min del tänkt mig, att den betydande höjningen av krigskonjunkturskatten skulle kunna lämna ett så väsentligt överskott utöver vad Kungl. Maj:t beräknat, att därigenom skulle kunna beredas möjlighet åtminstone till nedskrivning av de 27 miljonerna tillfälliga lånemedel till mindre belopp. Så har nu emellertid icke kunnat ske på grund av andra luckor i budgeten. Jag måste beklaga, att det icke lyckats. Men jag tror inte, att man får på något sätt överdriva innebörden utav att riksdagen i denna tvångssituation icke har sett sig kunna komma till rätta med de 27 miljonernas täckande redan nu, och så mycket är visst, att det är fullkomligt oriktigt och oberättigat att draga den slutsatsen, att själva principen om täckande av neutralitetsutgifterna genom en dylik beskattning skulle vara släppt av dem, som framställt den. Den principen står alldeles givet fast, om man också av många skäl icke sett sig i stånd att genomföra den i år.

Herr Branting: Den tvångssituation för riksdagen, varom den siste ärade talaren yttrade sig, uppkom nog i alla fall — och det är detta, som framhållits här av åtskilliga talare — i sammanhang med den uppgörelse, som skedde mellan det liberala partiets majoritet och högern i fråga om krigsmaterialanslaget. Det var därigenom, som denna tvångssituation skapades, vilken man förut även från liberalt håll så litet erkände som tvångssituation, att ifrån mycket betydande män inom detta parti motioner ju hade väckts, som just gingo ut på, att den nya skatten skulle användas även för neutralitetskostnadernas täckande, under tillbakavisande för närmare utredning av det ändamål, för vilket denna skatt eljest var av regeringen föreslagen. Det är sålunda inte alldeles så helt med den ursäkt, som framföres uti detta sammanhang, ty tvångssituationen är

*Ang. tillfälliga
lånemedel för
neutralitets-
utgifter.
(Forts.)*

Ang. tillfälliga
länemedel för
neutralitets-
utgifter.
(Forts.)

skapad av dem själva, som här ifrån början varit inne på en annan linje.

Jag måste också gent emot herr Ekman — som naturligtvis har alldeles rätt, då han säger, att saken avgjordes, när det så mycket omtalade bevillningsutskottsbetänkandet förelåg här i kammaren — framhålla, att först i och med det, att man har den klara framställning över hela budgetens ställning, som föreligger i detta memorial ifrån statsutskottet, står fullt tydlig och klar för hela landet innebörden av det beslut, som då fattades, och konsekvensen därav, som är den, att även dessa 27 miljoner från 1915 måste dragas över på framtiden. Tillsammans med de 8 miljoner kronor, som skola förskötteras på något sätt, och hela neutralitetsvaktkostnaden för 1916 blir det således betydande luckor att fylla för dem, som sedermera skola här besluta. Ett uttalande till klargörande av, var ansvaret härför ligger, måste anses vara fullt på sin plats vid ett tillfälle som detta, oaktat enligt sakens natur något yrkande på ändring i statsutskottets hemställan icke kan göras och oaktat det ju är fullt förklarligt, varför de socialdemokratiska statsutskottsledamöterna under nu föreliggande förhållanden icke kunnat för sin del associera sig i någon reservation.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 11:o) och 12:o).

Lades till handlingarna.

Punkterna 13:o) och 14:o).

Kammaren biföll vad utskottet hemställt.

§ 3.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 3, angående regleringen av utgifterna under riksstatens tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet;

nr 5, angående regleringen av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel, innefattande anslagen till sjöförsvarsdepartementet;

nr 231, angående fastställande av telegrafverkets stat för driftkostnader för år 1917 m. m.; och

nr 254, i anledning av väckt motion om anslag till beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor;

från bankoutskottet:

nr 10, angående regleringen av utgifterna under riksstatens tion-

de huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna; samt

från bevillningsutskottet:

nr 255, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om tonnageavgift ävensom i ämnet väckta motioner; och

nr 256, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ersättning till tobaksgrossister och hos dem anställda personer med anledning av införandet av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket dels ock i ämnet väckta motioner.

§ 4.

Vidare anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet;

nr 40, angående åtskilliga på grund av § 89 regeringsformen väckta frågor;

nr 58, angående förslag till lag om förfogande över viss egendom vid krig, krigsfara eller andra utomordentliga, av krig föranledda förhållanden;

nr 59, angående förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 24 maj 1895 angående skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra rekvisitioner för krigsmaktens behov;

nr 60, angående undanröjande av de olägenheter, som vid genomförandet av lagen om försäkring för olycksfall i arbete skulle uppstå för stenindustrien på grund av skyldigheten att erlagga försäkringsavgifter;

nr 61, rörande förslag till lag om ändrad lydelse av 2, 3, 9, 36 och 37 §§ i lagen den 31 augusti 1907 angående stadsplan och tomtindelning;

nr 62, angående förslag till lag om expropriation m. m.;

nr 63, angående ändrad lydelse av 18 § 1, 2, 8, 9, 31, 44 och 52 punkterna i lagen om val till riksdagen;

nr 64, angående lag om förbud i vissa fall mot fortskaffande av gods med svenskt fartyg mellan utrikes orter samt lag om utsträckt tillämpning av lagen den 6 mars 1916 om förbud i vissa fall mot överlåtelse av svenskt fartyg eller andel däri samt mot tidsbefraktning av fartyg;

nr 65, med överlämnande av bankoreglementet;

nr 66, angående förslag till lag om ändrad lydelse av 13, 16 och 41 §§ i lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912 ävensom lag om utsträckt rätt att i visst arbete använda manliga minderåriga av viss ålder;

nr 67, angående förvaltningen av pensionsförsäkringsfonden;

nr 68, angående anslag till riksförsäkringsanstalten m. m.;

nr 69, rörande ändrad lydelse av 2 § 1:o) och 14:o) i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt;

nr 70, angående förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbete, ävensom lagar om ändrad lydelse av 17 kap. 12 § handelsbal-

ken, om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 27 juni 1902 innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar samt lag angående tillämpning med avseende å elektrisk järnväg av bestämmelserna i lagen den 12 mars 1886 angående ansvarighet för skada i följd av järnvägs drift;

nr 72, angående dels förslag till lag om skyldighet för vissa värnpliktiga att deltaga i kaderövning vid landstormen dels ock anvisande av ett förslagsanslag å extra stat för år 1917 för anordnande av nyss omförmälda övningar vid landstormen; och

nr 73, angående täckande av kostnader, som avses i § 63 regeringsformen.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes bankoutskottets memorial, nr 66, med förslag till nytt reglemente för riksgäldskontoret.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,10 e. m.

In fidem
Per Cronvall.